

УДК 811.133

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/27.203529>

Ларуса КІМ,

orcid.org/0000-0002-2432-9981

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри романської філології

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
(Дніпро, Україна) *lar.andr.kim@gmail.com*

ІНТЕР-РОЗУМІННЯ: НОВЕ ДИХАННЯ ДЛЯ РОМАНСЬКИХ МОВ МЕНШИН ТА ДІАЛЕКТІВ

Інтер-розуміння (ІР) являє собою дуже старий спосіб спілкування, коли двоє людей, які розмовляють різними мовами, можуть розуміти одне одного, не переходячи водночас на третю мову та не спілкуючись мовою, якою володіє один зі співрозмовників. Це методика, яка особливо добре працює із близькими мовами, однієї мовної сім'ї, але вона також може використовуватися між носіями більш віддалених одна від одної мов за умови, якщо один із них володіє мінімальними знаннями з мови співбесідника.

Європа – це надзвичайно бідний континент із мовного погляду Політика централізації минулого століття, що проводилася різними країнами, закріпила ідею «одна країна = одна мова». Варто лише згадати політику викорінення діалектів, яка давно проводилася у Франції. Із часів об'єднання держав багатомовність лякає, бо сприймається як загроза єдності нації.

У даний час інтер-розуміння виступає в основному питанням спеціалістів або людей, які цікавляться мовами чи працюють у сфері освіти. «Дидактизація» романської філології (мається на увазі її застосування в педагогічних цілях у викладанні мов для письмового й усного розуміння) означала б цілковитий перегляд нашого сучасного уявлення про інтер-розуміння, оскільки воно деконструє ідею про те, що на занятті можна розмовляти лише однією іноземною мовою.

Інтер-розуміння представлено як інноваційний, ефективний та корисний підхід до вивчення романських мов. Зіткнувшись зі всюдисутністю англійської мови, воно може вдихнути нове життя у викладання романських мов, які, у межах цього підходу, потрібно вивчати не окремо, а паралельно, щоб мати змогу встановити зв'язки між ними та порівняти їхні особливості. Інтер-розуміння дозволяє включити у вивчення мов меншин і діалекти, щоби ефективно використати їхнє багатство та надати їм легітимного статусу.

У статті пропонується проаналізувати переваги цього способу вивчення мов, що суперечить традиції та підтверджує актуальність використання діалектів і мов меншин із метою збагачення словникового запасу та прискорення набуття можливості вільного спілкування з носіями романських мов.

Ключові слова: інтер-розуміння, плюрлінгвізм, романські мови, латинська мова, грецька мова, навчання.

Larysa KIM,

orcid.org/0000-0002-2432-9981

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor;
Associate Professor at the Department of Roman Philology
of Oles Honchar Dnipro National University
(Dnipro, Ukraine) *lar.andr.kim@gmail.com*

INTERCOMPREHENSION: A NEW BREATH FOR MINORITY ROMANCE LANGUAGES AND FOR DIALECTS

Inter-comprehension is a very old way of communicating when two people who speak different languages can understand each other without having to switch to a third language and without speaking each other's languages. It is a technique that works particularly well with close languages in the same language family, but it can also be used between native speakers of more distant languages, provided one of them has minimal knowledge of the interlocutor.

Europe is an extremely poor continent from a linguistic point of view. The policy of centralization of the past century, carried out by different countries, enshrined the idea of "one country = one language". Suffice it to mention the policy of the eradication of dialects, which has long been in France. Since the unification of states, multilingualism has been frightened because it is perceived as a threat to the unity of the nation.

Currently, inter-comprehension is mainly a question for professionals or people who are interested in languages or working in the field of education. The "didacticization" of Romance philology (meaning its pedagogical use in teaching languages for written and oral comprehension) would mean a complete revision of our modern understanding of inter-comprehension, since it deconstructs the idea that only one foreign language can be spoken in a lesson language.

Inter-comprehension is presented as an innovative, effective and useful approach for learning Romance languages. Faced with the ubiquity of English, it can breathe new life into the teaching of Romance languages, which, in the context of this approach, need to be studied not in isolation but in parallel, in order to be able to relate and compare their features. Inter-comprehension enables them to integrate minority languages and dialects into their effective use of their wealth and to give them legitimate status.

The article proposes to analyze the advantages of this method of learning languages, which is contrary to tradition and confirms the relevance of the use of dialect and minority languages in order to enrich the vocabulary and accelerate the ability to communicate freely with speakers of Romance.

Key words: *inter-comprehension, plurilingualism, Romance languages, Latin, Greek, teaching.*

Постановка проблеми. Одна мова стирається з карти нашої планети приблизно кожні два тижні. Це тривожне спостереження зроблене сьогодні багатьма лінгвістами. У даний час підраховано, що приблизно 50% мов зникнуть до кінця століття (Hagege, 2000), наша земна куля є своєрідною мовною ареною, де «великі» мови пожирають найменших – тих, у кого немає можливості бути транскрибованими або, у цифрову епоху, тих, хто не має привілею бути комп'ютеризованими. Серед європейських романських мов, перелічених ЮНЕСКО, що перебувають під загрозою зникнення, північно-окситанська, сицилійська, деякі види сардинської та корсиканської.

Чи може інтер-розуміння, зіткнувшись із глобалізацією та масовим поширенням англійської мови, бути рішенням, яке б врятувало мови, що зникають? Чи здатне воно вдихнути нове життя в романські мови, зокрема і в менш вживані, і в діалекти?

Аналіз досліджень і публікацій показав, що такі науковці, як Карін Гасслер (Hassler, 2013), Клер Бланш-Бенвеніст (Blanche-Benveniste, 1997), Поль Тесьєр (Theyssier, 2004) та ін., присвятили свою увагу різним аспектам інтер-розуміння. На дослідження цих науковців, а також на практику викладання романських мов ми будемо спиратися далі.

Мета статті – визначити, що являє собою «інтер-розуміння», його слабкі та сильні сторони, а також дослідити його вплив на романські мови меншин та їхні діалекти.

Виклад основного матеріалу. Інтер-розуміння (далі – ІР) являє собою дуже старий спосіб спілкування, коли двоє людей, які розмовляють різними мовами, можуть розуміти одне одного, не переходячи водночас на третю мову та не спілкуючись мовою, якою володіє один зі співрозмовників. Це методика, яка особливо добре працює із близькими мовами, що перебувають в одній мовній сім'ї, але вона також може використовуватися між носіями більш віддалених одна від одної мов за умови, якщо один із них володіє мінімальними знаннями з мови співбесідника. Цей дещо революційний підхід, з одного боку, видається

захоплюючим, а з іншого – іде проти навчальних моделей, які десятиліттями використовувалися у школах та вищих навчальних закладах.

Із часом носії мов тієї самої мовної сім'ї забули про походження мов, якими вони користуються. Інтер-розуміння пропонує вивести спільне походження сусідніх мов, пройти шлях у зворотному напрямі, до латинської мови, тобто певним чином повернутися до джерел. Це спосіб віднайти знайому, але давно втрачену спорідненість (особливо усну), це процес, який навіть може бути здійснений з європейськими мовами різних лінгвістичних груп, або через міжсімейний підхід (тобто за допомогою мостової мови), або через транссімейний підхід, оскільки в них є спільна індоєвропейська «бабуся».

Цей підхід має багато переваг, які ми хотіли б розвинути тут. Передусім ми повинні підкреслити загальнофінансове питання. Скільки компанії витрачають на навчання мови свого персоналу? Чи потрібно сплачувати за курси англійської мови для румунця, який повинен спілкуватися з італійськими замовниками?

Перевага, яка є не лише фінансовою: ІР також дає економію часу у плані навчання. Справді, ефективність методів ІР уже не треба демонструвати: деякі з них, призначені для дорослої аудиторії, дозволяють порівняно швидко досягти рівня В2 у письмовому й усному розумінні (уважається, що для когось, хто вже знає принаймні одну романську мову, досягти цього рівня можна приблизно за 60 годин навчання, цей показник можна покращити, якщо ви вже знаєте одну або кілька романських мов). Крім того, коли ми працюємо над письмовою мовою, ми починаємо з автентичних текстів, які не були піддані маніпулюванню з метою спрощення та були написані для носіїв мови. Вони мають привілей – мати доступ до документів, написаних мовою певного рівня складності, що має ще одну привабливість: відсутність інфантилізації. Справді, коли ми починаємо вивчати нову ідіому, ми змушені вивчати основні поняття, основні навички, але це також може здатися трохи смішним в очах студентів, оскільки ці елементарні поняття ставлять їх у дещо принижуючу

ситуацію, оскільки вони відчувають себе маленькими дітьми, дуже обмеженими у своїх можливостях висловлюватися, переживають розчарування через те, що змушені говорити. Ставлячи їх перед автентичними документами (часто друковані статті чи журнали), метод ІР ставиться до учнів як до дорослих.

Ще одна перевага: викладання методом ІР у класі зменшує латофобію (концепція, розроблена Жаном Петі у його книзі “*De l’enseignement des langues secondes à l’apprentissage des langues maternelles*” (Petit, 1985), тобто відразу до провини (ми усвідомлено вживаємо тут слово «провина», а не «помилка», оскільки почуття провини наявне в учня, відхилення від норми переживається як те, що треба виправляти, а не як крок у навчанні). З якої причини? Оскільки кожний, хто працює над текстами іноземною мовою (іноземними мовами), не виражається в такому разі мовою тексту, а просто прагне інтерпретувати те, що там написано. Страх висловитися нейтралізується, оскільки мова йде про розшифрування тексту. Тому вчитель може дозволити кожному говорити або рідною мовою (зокрема, якщо це стосується однорідної алофонної аудиторії), чи іншою робочою мовою групи (зазвичай мова, якою викладають у класі), або він / вона може запропонувати своїй аудиторії здійснити порівняння, показати зв’язок з іншими мовами, оскільки, і це ще один важливий аспект, ІР створює мости між мовами, це стосується й діалектів. Ось тут і виникає точка, яка нас цікавить. Чи можуть мови меншин, місцеві діалекти допомогти краще розуміти іноземні мови?

Звичайно, але шкода, що знання регіональної мови рідко береться до уваги. Однак для діалекту прийнято інтерпретувати значення слова іншою мовою тієї ж сім’ї. Досить подумати про певні терміни в регіональній французькій частині півдня Франції, що нагадують італійську чи іспанську, або навіть окремі італійські діалекти, що мають схожість з іншими латинськими мовами (“*naransa*” венеціанською дозволяє розуміння “*naranja*” іспанською мовою, “*lisciva*”, що раніше вживалося в Емілії-Романьї і позначає домашній миючий засіб, може допомогти зрозуміти слово “*lessive*” або “*acata* / *accatari*”, що використовується на півдні країни, яке нагадує дієслово “*acheter*”). Так само ми не повинні залишати поза увагою той факт, що рідкісні мови, як-от каталонська чи окситанська, становлять мови шлюзу в мовному романському просторі. Корсиканська і сардинська також можуть полегшити викладання італійської мови (і, очевидно, полегшити навчання тим, хто опановує одну із цих мов). Отже, це форма впливу,

оскільки вміст, набутий однією мовою, використовується на користь іншої. Ось чому важко повірити, що ми починаємо з нуля, оскільки використовуємо знання, щоб реінвестувати їх у нову мову.

Варто також згадати межі та недоліки методу інтер-розуміння. Перший момент, який ми вважаємо важливим, – це його обмежений розподіл методики ІР. Трохи розчарує те, що після більш ніж двох десятиліть досліджень і публікацій щодо цього метод не набуває більшого поширення. Сьогодні простіше знайти курс есперанто, ніж тренінг з інтер-розуміння. Є багато платформ, сайтів, теоретичних чи практичних робіт, але пошук курсу ІР в університеті чи мовній школі є проблемою.

Також обмежене поширення освіти пояснюється відсутністю підготовлених викладачів. Якщо кількість навчальних курсів в інтернеті значно збільшилася протягом десятиліття, усе-таки прикро, що ці курси проводяться більшість часу в комп’ютеризованому вигляді (зокрема, через платформи). СЛОМ, який уже був організований двічі, мав великий успіх, що говорить про те, що метод поширюється на більш широку аудиторію, ніж у спеціалістів-лінгвістів чи дидактиків.

З іншого боку, є аргумент проти ІР, який часто використовують багато людей, які розуміють, як працює такий підхід: розчарування в тому, що не можуть говорити іноземною мовою. Коли ти любиш мову і вивчаєш її, це тому, що ти маєш бажання говорити. Не можна заперечувати правильність цього аргументу, який частково впливає з нашого уявлення про опанування мови, про яке ми згадували раніше.

Розмовляти іноземною мовою – також задоволення для багатьох, задоволення, якого ІР позбавляє нас. Щоб відповісти на це заперечення, варто пам’ятати, що ІР не замінює вивчення мови. Воно подає себе як доповнення, але не замінює його.

Крім того, ІР є цікавим, коли особа, яка його практикує, не має інших потреб, ніж спілкування під час туристичної чи ділової поїздки, на професійній зустрічі чи необхідність прочитати документ, незалежно від жанру. Цей метод не дозволяє досягти високого ступеня оволодіння іноземною мовою, він не може задовольнити вимоги того, хто має потребу чи бажання володіти цією мовою на просунутому рівні.

Варто також додати, що на усному рівні процес вимагає взаємної співпраці. Наприклад, коли португальський оратор хоче зрозуміти іспаномовця, розмовляючи з ним португальською мовою, останній повинен докласти зусиль не тільки для того, щоб зрозуміти мову першого, але і щоб відповісти іспанською. Інші ставлення до нього кореняться

в наших звичках. Якщо італійський клієнт, який відвідує Бухарест, говорить італійською після приїзду в готель – факт, який може бути сприйнятий зарозумілістю, – правила ввічливості вимагають, щоб румунський порт'є відповідав мовою клієнта. Інший сценарій: людина на рецепшені, якщо вона не знає італійської мови, імовірно, відповість англійською. Відсутність співпраці двох співрозмовників, очевидно, нівелює будь-яку спробу впровадити у практику інтер-розуміння.

Нарешті, зауважте, що ІР розглядає лише мовні сім'ї, а це означає, що певні ізоляти чи невеликі групи залишаються поза увагою. Як інтегрувати латвійську чи баскську мови? Такі мови обов'язково виключаються тому, що вони не належать до жодної з великих мовних груп. Тому їх доповідачі змушені використовувати проміжну мову.

Навіть більше, ІР навряд чи можна застосувати між дуже віддаленими мовами, якщо це не з хорошою дозою навчання або під час проходження мостовою мовою. Китаєць і марокканець обов'язково повинні пройти ідіому посередництва, щоб мати змогу зрозуміти один одного.

З іншого боку, прикро, що нинішні підручники ІР романською мовою не містять ні діалектів, ні мов меншин. Навіть румунська, романська мова, трохи відокремлена від інших, важче доступна через її лексикон, пронизаний запозиченнями зі слов'янських мов, часто залишається позаду.

Нарешті, важливо уточнити, що ще немає офіційних сертифікатів у ІР. Наприклад, навички розуміння тексту чи діалогу ще не оцінені таким чином, що установа може видати сертифікат рівня. Це являє собою перешкоди в той момент, коли сертифікати зараз є частиною активів, які кожен представляє у своїх резюме. Ці офіційні документи все частіше вимагаються, і є підстави замислитися, що треба заповнити цю прогалину, хоча варто визнати, що розробляти інструменти оцінювання для такого складного методу не є легким завданням. Однак зазначимо, що зараз існує

Довідка щодо багатомовних навичок спілкування у взаєморозумінні (REFIC), розроблена мережею MIRIADI. Це нещодавній і добре продуманий інструмент, який розрізняє три рівні (усвідомлення, навчання та вдосконалення) і який враховує як текстові (письмове чи усне розуміння текстів), так і лінгвістичні (синтаксис, морфологія, фонетика) навички.

Хоча прогнозувати непросто, можна сподіватися, що ІР може сприяти побудові та допомогти забезпечити майбутнє для мов, що зникають.

Ми можемо стверджувати, що дидактичний підхід, як ІР, справді може дати значний імпульс латинським мовам і, загалом, посилити багатомовність. Це спрямовано не лише на захист португальської, італійської чи каталонської, а на зміну менталітету, надання більшої ваги всім мовам, незалежно від їхнього статусу, і на використання їхніх спільних рис, щоб уникнути відповідності вживання англійської мови, яке нам нав'язується за будь-яких обставин.

Висновки. Заохочення інтер-розуміння – це не лише спосіб допомогти іспанській, португальській чи французькій мовам, воно надає наочності та легітимності іншим мовам, пов'язаними із цим. Захищаючи ці центральні мови, простір також надається периферійним мовам, які користуються перевагою цієї інноваційної педагогіки.

Навчання за допомогою методу інтер-розуміння цінує багатомовність, мовну різноманітність, тому може включати або враховувати знання другорядної мови. Крім того, метод може дати друге життя давнім мовам, які втрачають оберти, зокрема латинській, реконструюючи втрачену філіацію між сучасними мовами та їхньою рідною мовою та скориставшись мовним спорідненням, яке об'єднує.

Отже, ми маємо розширити наше уявлення про вивчення іноземних мов, щоб мати змогу створити більше зв'язків між ними і, звичайно, мати можливість вивчати їх швидше та легше.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Blanche-Benveniste Claire. L'intercompréhension : le cas des langues romanes. 1997.
2. Caddéo Sandrine, Jamet Marie-Christine. L'intercompréhension : une autre approche pour l'enseignement des langues, Collection F. Paris : Hachette, 2013.
3. Calvet Louis-Jean. Mondialisation, langues et politiques linguistiques, dans Plurilinguisme et écologie des langues. *Revue Synergies Chili*. Gerflint, 2005. № 1.
4. Escudé Pierre, Janin Pierre. Le point sur l'intercompréhension, clé du plurilinguisme. Paris : CLE International, 2010.
5. Hagege Claude. Halte à la mort des langues / Éd. Odile Jacob. Paris, 2000.
6. Hassler Carine. Fondements – Mieux maîtriser les langues vivantes grâce à l'étude du Latin et / ou du Grec. 2013.
7. Klinkenberg Jean-Marie. La langue dans la cité. Bruxelles : Les Impressions nouvelles, 2015.
8. Petit Jean. De l'enseignement des langues secondes à l'apprentissage des langues maternelles. *CHAMPION – SLATKINE*. Paris ; Genève, 1985.
9. Theyssier Paul. Comprendre les langues romanes, Du français à l'espagnol, au portugais, à l'italien & au roumain / Ed. Chandeigne. Paris, 2004.

REFERENCES

1. Blanche-Benveniste Claire. L'intercompréhension : le cas des langues romanes [Inter-comprehension: the case of Romance languages], 1997 [in French].
2. Caddéo Sandrine et Jamet Marie-Christine. L'intercompréhension : une autre approche pour l'enseignement des langues [Inter-comprehension: another approach for teaching languages]. Collection F, Paris, Hachette, 2013 [in French].
3. Calvet Louis-Jean. Mondialisation, langues et politiques linguistiques, dans Plurilinguisme et écologie des langues [Globalization, languages and linguistic policies, in Multilingualism and language ecology]. Revue Synergies Chili, Gerflint, №1, 2005 [in French].
4. Escudé Pierre et Janin Pierre. Le point sur l'intercompréhension, clé du plurilinguisme [Focus on intercomprehension, the key to multilingualism]. Paris, CLE International, 2010 [in French].
5. Hagege Claude. Halte à la mort des langues [Stop the death of languages]. Éd. Odile Jacob, Paris, 2000 [in French].
6. Hassler Carine. Fondements – Mieux maîtriser les langues vivantes grâce à l'étude du Latin et / ou du Grec [Foundations – Better mastering modern languages through the study of Latin and / or Greek], 2013 [in French]
7. Klinkenberg Jean-Marie. La langue dans la cité [Language in the city]. Bruxelles, Les Impressions nouvelles, 2015 [in French].
8. Petit Jean. De l'enseignement des langues secondes à l'apprentissage des langues maternelles [From second language teaching to mother tongue learning]. CHAMPION – SLATKINE, Paris – Genève, 1985 [in French].
9. Theyssier Paul. Comprendre les langues romanes [Understanding of Romance Languages]. Du français à l'espagnol, au portugais, à l'italien & au roumain, Paris, Ed. Chandeigne, 2004 [in French].